HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

אדעתא דידן אשתבע. כדרך שבני אדם נשבעין ואין דרך בני אדם לקרות לנמלים עולי מלרים. **לאפוקי מאי.** אמרי ליה הכי דשלא על דעתך אנו משביעין אותך: **לאו לאפוקי.** דיהיב ליה לנבעל חובו אסקונדרי פיספסים שמשחקים בהן וקרא אותן זוזי ובכך רוצה לפטור עצמו מן השבועה. מכלל דעביד איניש דנשבע לדעתא דנפשיה הכא נמי נימא הכי גבי שומשמני: **לא.** שומשמני ואיסקונדרי לאו מילתא היא ובהכי לא מיפטר איניש נפשיה ומשום האי טעמא לא היו אומרים לו הוי יודע כו': **אלא לאפוקי מקניא דרבא.** דזוזי ממש יהב ובעי למיפטר בהכי ובשאר מילי לא עביד איניש דנשבע אדעתא דנפשיה: **והא תניא וכן מלינו כו' שנאמר ולא אתכם לבדכם.** הכי פירושו אינו משביע אתכם על דעתכם לבדכם: **לאפוקי מאי.** קאמר להו הכי לאו לאפוקי דאי אסיקו לה שמא לעבודת כוכבים אלוה ופלאו לה ובעו למיפטר נפשייהו דאמרי דפלחי לאלוה: **לא.** לאו לאפוקי משום האי קאמר הכי דאינהו לא מצו לאסוקי לעבודת כוכבים שמא אלוה ולמיפטר נפשייהו (ד) דהא עבודת כוכבים איקרי אלוה מעצמה: **אם כן אמאי משבע יהוון הכי על דעת המקום ועל דעתי לישבע יהוון דמקיימיהו תורה:** הוה משמע תורה אחת. שבכתב בלבד: **משמע מצות המלך.** שבפרשה שום תשים עליך מלך (דברים יז) שיש שם מצות: **ולישבע להו הכי דמקיימיהו עבודת כוכבים ותורה כולה אי נמי דמקיימיהו תרי"ג מצות.** ולא מצי למיטעי מידי: **אלא משה רבינו מילתא דלאו טריחא נקט.** כשאמר על דעת המקום ועל דעתי ששם נכלל הכל: **אורווהא.** אילטבלאות מלאות תבן: **ובגבא יהבון.** אלמא דהוה גדול מקורת בית הבד: **בטרוף קאמר.** נחש מנומר לא משתכח בקורת בית הבד: **והא כולהו מיטרף טריפי.** הוו מנומרין: **בגבו טרוף קאמרינן.** ולא הוי גדול כי האי גוונא: **וליתני.** אם לא לאיתי נחש גבו טרוף בקורת בית הבד (ה): **מילתא אגב אורחא קמ"ל.** דכי אמר (ו) בית הבד אגבו טרוף קאמר דומיא דקורת בית הבד דהוי טרוף חדקים חדקים: **נפקא מינה.** למוכר קורת בית הבד לחבירו: **אי גבה טרוף אין.** ולאי הוי קורת בית הבד:

מתני'

א"ל כי משתבע אדעתא דידן משתבע ואנן לא מסקינן נפשין אשומשמני ועל דעתא דנפשיה לא עביד איניש דמשתבע והתניא [6]כשהן משביעין אותו [8]אומרים לו הוי יודע שלא על תנאי שבלבך אנו משביעין אותך אלא על [9]דעתינו ועל דעת בית דין לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאסיק להו לאיסקונדרי ואסיק להון שמא זוזי ומדקאמר על דעתינו מכלל דעביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא לאפוקי [10]מקניא דרבא דההוא גברא דהוה מסיק בחבריה זוזי אתא לקמיה דרבא א"ל ללוה זיל פרע לי א"ל פרעתיך א"ל רבא א"כ זיל אישתבע ליה דפרעתיה אזל ואייתי קניא ויהיב זוזי בגויה והוה מסתמיך ואזיל ואתי עליה לבי דינא אמר ליה למלוה נקוט האי קניא בידך נסב ס"ת ואישתבע דפרעיה כל מה דהוה ליה בידיה ההוא מלוה רגז ותברה לההוא קניא ואישתפך הנהו זוזי לארעא ואישתכח דקושטא אישתבע ואכתי לא עביד דמישתבע אדעתא דנפשיה והתניא [7]וכן מצינו במשה רבינו כשהשביע את ישראל בערבות מואב אמר להם הוו יודעים שלא על דעתכם אני משביע אתכם אלא על דעתי ועל דעת המקום שנאמר [1]ולא אתכם לבדכם וגו' מאי אמר להו משה לישראל לאו הכי קאמר להו דלמא [11] עבידתון מילי ואמריתון על דעתינו משום הכי אמר להו על דעתי לאפוקי מאי לאו לאפוקי דאסיקו שמא לעבודת כוכבים אלוה מכלל דעביד איניש דמשתבע אדעתא דנפשיה לא עבודת כוכבים איקרי אלוה דכתיב [2]ובכל אלהי מצרים וגו' ולשבע יתהון דמקיימיתון [12] מצות משמע מצות המלך ולשבע יתהון דמקיימיתון כל מצות משמע מצות ציצית [13]דאמר מר [3]שקולה מצות ציצית כנגד כל מצות שבתורה ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה משמע תורה אחת ולשבע יתהון דמקיימיתון תורות משמע תורת מנחה תורת חטאת תורת אשם ולשבע יתהון דמקיימיתון [תורות] ומצות [תורות] משמע תורת המנחה מצות משמע מצות המלך ולישבע יתהון דמקיימיתון תורה כולה תורה כולה משמע עבודת כוכבים דתניא [14] [3]חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כאילו מודה בתורה כולה ולישבע יתהון דמקיימיתון עבודת כוכבים ותורה כולה אי נמי שש מאות ושלש עשרה מצות [15] אלא משה רבינו מילתא דלא טריחא נקט: אם לא ראיתי נחש בקורת בית הבד: [16]ולא והא ההוא חויא דהוה בשני שבור מלכא רמו ליה תליסר [17]אורוותא דתיבנא ובלע יתהון אמר שמואל בטרוף כולהו נחשי מיטרף טרפי אגבו טרוף קאמרינן ולתני טרוף מילתא אגב אורחיה קמ"ל דקורת בית הבד גבו טרוף למאי נפקא מינה למקח וממכר לומר לך [4]המוכר קורת בית הבד לחבירו אי גבו טרוף אין ואי לא לא:

מתני'

דכיון דמידי דלא שייך בה גחמא הוא ולאי שבועת שוא הויא: **אלא אמר רבא לעולם דאמר שבועה אם לא ראיתי לאו אמר רב עמרם וכו'.** כלומר דכי היכי דהתם (לקמן כח.) תנינן שאף בשבועה לא מחמרינן לאסור פירות עליו כדאמרינן לקמן הכא נמי דאמר יאסרו פירות עולם עלי בשבועה אם לא ראיתי וכו' כלומר ואלולהו גווי דמתניתין קאי ורבותא משום נחש בקורת בית הבד היא דס"ד אמינא נהי דבנדרים אמרינן דהפירות מותרין התם הוא משום שאף כשלא נתכוון לאסור פירות לא נקי משום שוא [5]דנדר שוא לא אשכחן ומש"ה בדין הוא שנאמר שלא נתכוין לאסור פירות אבל בשבועה דאי לא נתכוין לאסור פירות נקי משום שבועת שוא סד"ל ואאי לאסור פירות עליו נתכוין כי היכי דלא לילקי קמ"ל דאפי' בשבועה סמכינן אהאי טעמא דכתיבנא במתניתין דאי לאסור פירות נתכוון לא היה תולה איסורן בתנאי כזה [6]: **אדעתא דידן אשתבע.** דאע"ג דלא אמרינן ליה אשתבע על דעתינו אינו נשבע על מה שיש בלבו אלא על דעתינו: **כשהן משביעין אותו.** למודה מקלת: **אסקונדרי.** תחיכות עץ קטנות שמשחקין בהם: **ואסיק להו שמא זוזי.** כגון את שמם מעות: **אי"ל פרעתיך.** כלומר פרעתיך מקלת דאי כופר בכל למה ליה למנקט ספרא דאוריתא הא לא מחייב אלא שבועת היסת דליתא בנקיטת חפץ אלא ודאי מודה מקלת הוה. והש"ס הכא לא חש לפרושי משום דלאו בהגהו דיני עסיק וכבר כתבתי בפרק שבועת הדיינין בסייעתא דשמיא: **ה"ג ואשתבע דיהבית לך זוזך.** ולא גרסינן דפרעית לך דהא איהו לאו בתורת פרעון שקליה: **לא אתכם לבדכם.** לא כשאתם במחשבת לבבכם. שאם בא לומר שאפי' עם דורות הבאים היה כורת ברית הא כתיב בתר הכי את אשר ישנו פה כו' ואת אשר אינו פה וכו': **דאי אסיקו שמא לעבודת כוכבים אלוה.** כלומר ואע"פ שאינו במשמע הלשון הא דעתם על עבודת כוכבים: **תמורה עבודת כוכבים.** דכתיב בקרבן עבודת כוכבים [7] וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות: **אלא מילתא דלא טריחא נקט.** ובפ' שבועות שתים בתרא (שבועות כט.) מסקינן א"כ לימא להו על דעתי על דעת המקום ל"ל כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו ופירשתי שם בס"ד: **תליסר [8]אורוותא דתיבנא.** שיעור תליסר אורוות תבן: **בטרוף.** עשוי בקעיס בקעיס: **גבו טרוף.** שאין עשוי בקעיס בגבו אלא בצואתו בלבד: **למקח וממכר.** שהמוכר קורת בית הבד לחברו שתם צריך שיהא טרוף. ובירושלמי גרלה דפירש טרוף מרובע דאמרינן התם [9] אין מרובע בבריות ופריך אם כן למה ליה למתני קורת בית הבד ומשני לית אורחא דתנא מתפיס אלא מילתא רבה דתניא גמל הפורח באויר וליתני עכבר:

מתני'

כלומר דמיד דלא שייך בה גחמא הוא ולאי שבועת שוא הויא: **אלא אמר רבא לעולם דאמר שבועה אם לא ראיתי לאו אמר רב עמרם וכו'.** כלומר דכי היכי דהתם (לקמן כח.) תנינן שאף בשבועה לא מחמרינן לאסור פירות עליו כדאמרינן לקמן הכא נמי דאמר יאסרו פירות עולם עלי בשבועה אם לא ראיתי וכו' כלומר ואלולהו גווי דמתניתין קאי ורבותא משום נחש בקורת בית הבד היא דס"ד אמינא נהי דבנדרים אמרינן דהפירות מותרין התם הוא משום שאף כשלא נתכוון לאסור פירות לא נקי משום שוא [5]דנדר שוא לא אשכחן ומש"ה בדין הוא שנאמר שלא נתכוין לאסור פירות אבל בשבועה דאי לא נתכוין לאסור פירות עליו נתכוין כי היכי דלא לילקי קמ"ל דאפי' בשבועה סמכינן אהאי טעמא דכתיבנא במתניתין דאי לאסור פירות נתכוון לא היה תולה איסורן בתנאי כזה [6]: **אדעתא דידן אשתבע.** דאע"ג דלא אמרינן ליה אשתבע על דעתינו אינו נשבע על מה שיש בלבו אלא על דעתינו: **כשהן משביעין אותו.** למודה מקלת: **אסקונדרי.** תחיכות עץ קטנות שמשחקין בהם: **ואסיק להו שמא זוזי.** כגון את שמם מעות: **אי"ל פרעתיך.** כלומר פרעתיך מקלת דאי כופר בכל למה ליה למנקט ספרא דאוריתא הא לא מחייב אלא שבועת היסת דליתא בנקיטת חפץ אלא ודאי מודה מקלת הוה. והש"ס הכא לא חש לפרושי משום דלאו בהגהו דיני עסיק וכבר כתבתי בפרק שבועת הדיינין בסייעתא דשמיא: **ה"ג ואשתבע דיהבית לך זוזך.** ולא גרסינן דפרעית לך דהא איהו לאו בתורת פרעון שקליה: **לא אתכם לבדכם.** לא כשאתם במחשבת לבבכם. שאם בא לומר שאפי' עם דורות הבאים היה כורת ברית הא כתיב בתר הכי את אשר ישנו פה כו' ואת אשר אינו פה וכו': **דאי אסיקו שמא לעבודת כוכבים אלוה.** כלומר ואע"פ שאינו במשמע הלשון הא דעתם על עבודת כוכבים: **תמורה עבודת כוכבים.** דכתיב בקרבן עבודת כוכבים [7] וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות: **אלא מילתא דלא טריחא נקט.** ובפ' שבועות שתים בתרא (שבועות כט.) מסקינן א"כ לימא להו על דעתי על דעת המקום ל"ל כי היכי דלא תיהוי הפרה לשבועתייהו ופירשתי שם בס"ד: **תליסר [8]אורוותא דתיבנא.** שיעור תליסר אורוות תבן: **בטרוף.** עשוי בקעיס בקעיס: **גבו טרוף.** שאין עשוי בקעיס בגבו אלא בצואתו בלבד: **למקח וממכר.** שהמוכר קורת בית הבד לחברו שתם צריך שיהא טרוף. ובירושלמי גרלה דפירש טרוף מרובע דאמרינן התם [9] אין מרובע בבריות ופריך אם כן למה ליה למתני קורת בית הבד ומשני לית אורחא דתנא מתפיס אלא מילתא רבה דתניא גמל הפורח באויר וליתני עכבר:

כב א מיי' [פ"ב מהל' שבועות הל' טז] ופי"ח הלכה יח סמג עשין קכג טוש"ע מ"מ סי' פז סעי' כ:

כג ב מיי' פ"ג מהלכות גזילה הל' יב טוש"ע חו"מ סימן כד:

כד ג מיי' פ"ב מהלכות עבודת כוכבים הל' ד סמג לאוין ע:

ד מיי' פי"ז מהל' מכירה הל' ט:

תורה אור השלם

1. וְלֹא אִתְּכֶם לְבַדְּכֶם אֲנֹכִי כֹרֵת אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאָלָה הַזֹּאת: דברים כט יג
2. וְעָבַרְתִּי בְאֶרֶץ מִצְרַיִם בַּלַּיְלָה הַזֶּה וְהִכֵּיתִי כָל בְּכוֹר בְּאֶרֶץ מִצְרַיִם מֵאָדָם וְעַד בְּהֵמָה וּבְכָל אֱלֹהֵי מִצְרַיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים אֲנִי יְיָ: שמות יב יב

מוסף רש"י

כשהן משביעין אותו. גבי שבועת הדיינין תניא לה המשביעין את המתוביע שבועה בב"ל (שבועות כט.). **לאיסקונדרי.** תחיכות עץ קטנות (שם). ואסיק להון שמא זוזי. כיצה את שמם מעות (שם). **לאפוקי מקניא דרבא.** לעולם בתר פומיה אזלינן והא דאסמרך לן לעמיר לא על דעתך, משום דבפומיה ים שבועה כרמאות, כגון דיהיב ליה קנה ומקן המעות לתוכו והפקידו אצלו ונשבע שהחזיר לו מעותיו ולאחר שבועה יחזור ויטלנו, ועובדא הוה קמיה דרבא הכי (שם). **ולא אתכם לבדכם.** לא כשאתם שבועים כאשר בלבבכם (שם). **עבודת כוכבים איקרי אלוה.** וכי אזלא נמי בתר פומייהו, קושטא מדמו לאשתבועי (שם). **שקולה מצות ציצית.** מדכתיב (במדבר טו) את כל מצות ה', ועוד דלילית בגימטריא ת"ר וה' קשרים וח' חוטין הרי תרי"ג (מנחות מג: וכרש"י שבועות שם). **ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה.** לאו משום דמסקי לדעתייהו עבירות וקרי להו תורה ומשתבעי לדעתייהו (שם). משמע תורה אחת. אי הוה אמר הכי משמע תרי אחת. דכתיב (במדבר טו) לילית בגימטריא ת"ר וה' אין לן כתב ובעל פה (שם). משמע תורת מנחה תורת חטאת תורת אשם. אי אמר קיימו תורות הוי מסקי לדעתייהו לאשתבועי אהכי דלאקרו תורות ולא שאר מצות (שם). **חמורה עבודת כוכבים.** דכתיב גבי עבודת כוכבים (במדבר טו) וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות הללו (שם וחולין ה.) וילפינן בהוריות (ח.) דבעבודת כוכבים מייתי (חולין ה.). **ולא.** הוי נחש עב בקורת בית הבד, בתמיה (שבועות כט:). **תליסר אורוותא דתיבנא.** מלא שלש עשרה אורוות סוסים תבן, שהיה בולע בני אדם ועשה חבילות תבן ונתנו בהם בהמות וחיות וגמלי אם טמונים בהן ולבעם ובעדו בגופו ומת (שם). **בטרוף.** הא דקאמר בקורת בית הבד, שם בו מריליס, כך דאיתי נחש מנומר (שם). **כולהו נחשי מיטרף טרפי.** ומשני בשגבו טרוף נשבע שהיה טרוף בגבו ואין נחש עשוי בחבריותו אלא בגבו (שם).

הגהות הב"ח

(א) גמ' דלמא עבריתון מילי ואמרתון על דעתינו: (ב) שם דכתיב וכבל אלהי מלרים וגו' ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה דמקיימיתון משמע תורה אחת וכו' תורת אשם ולשבע יתהון דמקיימיתו מצוה משמע מצות המלך וכו' כל מצות שבתורה ולשבע יתהון דמקיימיתון תורה ומצות כל"ל: (ג) שם ושם עשרה מצות אין אלא משה רבינו: (ד) רש"י ד"ה לא לאו וכו' ולמיפטר נפשייהו אלא ע"ז איקרי אלוה בעצמה הס"ד: (ה) ד"ה וליתני אם וכו' בית הבד למה לי הס"ד: (ו) ד"ה מילתא וכו' דכי אמר קורת בית הבד אגבו טרוף קאמר וה"ק אם לא ראיתי נחש דומיא דקורת בית הבד:

גליון הש"ס

בהר"ן ד"ה אלא. הנדר שוא לא אשכחן. עי' כר"ן לעיל דף יד ע"ב ד"ה ואלא דאמר: שם ד"ה רמו תליסר אורוותא. אורדוותא. כך גי' הכ"ס שבעיית פ"ס מ"ז ועי' פירושו בערוך והכ"ס הביאו בשמו:

תוספות

בטרוף. פי' שהוא מנומר שהיו כמו קורות בית הבד וע"ש דמה ענין מנומר לקורות בית הבד לכ"ע לפרש בטרוף פלגו"ר בלע"ז ופריך כולהו נמי טרופין פירוש בגבון ולכך יתא גבי קורות בית הבד:

פירוש הרא"ש

אדעתא דידן אישתבע. ולא מהימנינן ליה בדבר משונה כזה ואע"ג דבמתניתין מהימנינן ליה דגדר בחדמו של יס ובקרבנות מלכים אין זה משונה כל כך: **לאפוקי דאי יהיב ליה אסקונדרי.** דבר שמשחקים בו בטבלאות כמו בחסקונדרי אטולניתו (קידושין דף כח.): **ואסיק להו שמא זוזי.** אע"פ שמשונה הוא ולחזוק הוא מן הדעת אזלינן בתר דעתיה: **לאפוקי מקניא דרבא.** ואין זה דבר מופלא ודאי לדעתיה אפיר קא משתבע שהרי מעות מסר לידו אלא שלא נתנם לו לשם פרעון אישאלו בידו: **ולא אתכם לבדכם.** כלומר לא על דעתכם לבדכם אלא גם על דעת המקום ועל דעתי: **דאי אסיקו שמא לעבודת כוכבים.** והוא דבר משונה ומופלא: **משמע חדא.** תורה או תורה שבכתב או תורה שבעל פה: **משמע מצות המלך.** כלכתיב (אחתר ג) מדוע אתה עובר את מצות המלך: שקולה מצות ציצית כנגד כל המצות.

כלכתיב (במדבר טו) וראיתם אותו וזכרתם את כל מצות ה' ולילית ושמונה חוטין וחמשה קשרים עולים תרי"ג: **חמורה עבודת כוכבים שכל הכופר בה כו'.** דכתיב בעבודת כוכבים וכי תשגו ולא תעשו את כל המצות: **אלא מילתא דלא טריחא נקט.** על דעת המקום ועל דעתו: **אורוותא דתבנא.** כמו אורות סוסים (מלכים ז ה): **בטרוף.** רחב ואינו עגול: **כולהו נחשי מיטרף טרפי.** כולהו נחשים טרופים ניהו בגבנתא אינם עגולים: